

ผู้บริหารกับ “ด้านเห็ด” และ “ด้านผักชี”

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นวัตถุดิบสำคัญสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหารทุกระดับ
อย่างไรก็ดีธรรมชาติของมนุษย์เป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้บริหารไม่ได้รับข้อมูลในลักษณะดังกล่าว
จนผู้บริหารสมควรตื่นนอนเพื่อให้แน่ใจว่าได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง

สองอุปสรรคสำคัญที่ผู้เขียนได้ประสบและสังเกตเห็นจากการเคยทำงานทั้งใน
ภาครัฐและเอกชน นั่นก็คือสิ่งที่ขอเรียกว่า “ด้านเห็ด” และ “ด้านผักชี”

อุปสรรคแรกเกิดจากการที่มนุษย์พยายามไม่ให้การทำงานของตนเองต้องยุ่งยาก
โดยไม่จำเป็น และ/หรือ ไม่ต้องการให้ผู้บังคับบัญชาเห็นข้อบกพร่องของตนเอง หรือเห็น
ตนเองในลักษณะที่ไม่น่าพึงประสงค์ จึงทำให้เกิด “ทฤษฎีเห็ด” หรือ “ด้านเห็ด” ขึ้น

ทฤษฎีนี้มีอยู่ว่า “ลูกน้องมักพยายามทำให้เจ้านายเป็นเสมือนเห็ด กล่าวคือให้อยู่
ในความมืดเท่าที่เป็นไปได้ และชอบที่จะเอาขี้วัว (bullshit) หรือ BS ป้อนเจ้านายเสมอ”

ขี้วัวหรือ bullshit เป็นคำแสลงอเมริกันที่ไม่สุภาพ หมายถึง สิ่งไร้สาระ สิ่งที่ไม่
สำคัญ สิ่งที่ไม่เป็นจริง ฯลฯ มักเรียกให้สุภาพหน่อยว่า BS

หลายสายพันธุ์เห็ดนั้นชอบความมืดและชอบสารอาหารจากมูลวัวที่ถูกย่อยสลาย
โดยจุลินทรีย์ ดังนั้นจึงเติบโตได้ดีภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว

ลูกน้องมักชอบให้แต่ข่าวดีแก่เจ้านาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายประเภทที่ชอบฟังแต่
ข่าวดี เจ้านายมักจะไม่ได้ยินสิ่งซึ่งทำให้ตัวลูกน้องเองดูไม่ดี ดังนั้นการทำให้เจ้านายอยู่ใน
ความมืดและป้อน BS ให้จึงเป็นกลยุทธ์ที่ลูกน้องจำนวนมากชอบกระทำ เฉพาะลูกน้องที่มี
ความมั่นใจในตนเอง มีหลักการ และเห็นประโยชน์ขององค์กรเท่านั้นที่จะเป็นกลุ่มที่มี
ทางโน้มที่จะไม่มีพฤติกรรมเช่นนี้

ยิ่งนายขาดปัญญา ชอบคนสอพลอ ชอบคำหวานเท่าใดก็จะมีโอกาส
เป็น “เห็ด” มากเท่านั้น “ด้านเห็ด” จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการได้รับข้อมูลที่รอบด้าน
เจ้านายที่ “รู้ทัน” และมีปัญญา ไม่ยอมกลายเป็น “เห็ด” โดยพยายามตื่นนอนหาหนทางรับรู้
ข้อมูลที่ลูกน้องไม่ได้เสนอหรือพยายามปกปิดจึงจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่
เหมาะสม

“ด้านเห็ด” นี่เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้บริหารในทุกระดับต้องพยายามฝ่าฟันผ่านไปให้ได้ ด้วยการไม่ยอมทำตัวเป็น “เห็ด” สิ่งที่ต้องระวังคือ BS เพราะมันมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติในทุกองค์กร ถ้าหากไม่ระมัดระวังการเป็น “เห็ด” แล้ว เจ้านายจะทรมานตัวด้วย BS

นอกจาก “ด้านเห็ด” แล้วยังมี “ด้านผักชี” เป็นอุปสรรคในการบริหารอีกด้านหนึ่ง “ผักชีโรยหน้า” เป็นสำนวนไทยที่ลึกซึ้งและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต เนื่องจากคนไทยมักโรยหน้าอาหารด้วยผักชีเพื่อกลิ่นและความสวยงาม เช่น ข้าวต้ม อาหารประเภทผัดขนมบางอย่าง หรือแม้แต่อาหารทอด

“ผักชี” จึงเป็นตัวแทนของความฉาบฉวย ความไม่ลึกซึ้ง ความไม่จริง เพราะเป็นเพียงการโรยหน้าให้เข้าใจผิด

ผู้บริหารที่ไม่ระวัง “ผักชี” จะได้ข้อมูลที่ผิดพลาด เพราะหลงปราบปลื้มกับสิ่งที่ไม่เป็นความจริง มองไม่ทะลุความฉาบฉวย จนนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด

หากผู้บริหารต้องการข้อมูลที่รอบด้านและแท้จริงจึงจำเป็นต้องระวัง “ผักชี” เป็นอย่างยิ่ง ต้องหัก “ด้านผักชี” ไปให้ได้จึงจะไม่หลงทาง

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ประธานคณะกรรมการบริหารสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) เป็นผู้บัญญัติคำว่า “ด้านผักชี” ได้อย่างโดนใจผู้เขียน อาจารย์บอกว่าผักชีไทยมีกลิ่นแรงกว่าผักชีฝรั่ง (ผักชีชนิดนี้บางทีก็เรียกว่าผักชีลาว ลักษณะคล้ายยอดชะอม) ผมก็ขอแถมว่าผักชีไทยนั้นมีความคงทนอยู่ได้นานกว่าผักชีฝรั่งอีกด้วย

เมื่อพิจารณาถึงการดำรงอยู่ของ “ด้านเห็ด” และ “ด้านผักชี” แล้ว ก็ จะเห็นว่าผู้บริหารในทุกระดับจะนั่งอยู่เฉย ๆ รอรับข้อมูลไม่ได้ ต้องดิ้นรนหาข้อมูลที่ถูกต้องไม่ได้ รายงานและต้องกระทำไปด้วยความ “หูหนวก” (ไม่เคยมีใครให้ข้อมูลที่ทำให้ตัวเองดูไม่ดีตั้งนั้น ความจริงมักจะอยู่กึ่งกลาง ๆ ของข้อมูลเหล่านั้น)

ลองจินตนาการว่าถ้าผู้บริหารชอบบริโภค “ผักชี” ที่ออกงามอยู่บนดินที่มาจาก BS แล้ว อะไรจะเกิดขึ้นกับองค์กรนั้น
